

Riigikohtunik Priit Pikamäe eriarvamus Riigikohtu üldkogu otsusele kriminaalasjas nr 3-1-2-2-11, millega on ühinenud riigikohtunikud Lea Laarmaa ja Peeter Jerofejev ning mille punktidega 1 ja 3 on ühinenud riigikohtunik Henn Jõks.

1. Olen arvamusel, et puudus alus tunnistada kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 366 põhiseadusega vastuolus olevaks osas, milles see ei näe teistmisaluseks ette üldmenetluses tehtud kohtuotsuse jõustumist, millega tuvastatakse kuriteosündmuse puudumine, kui teistetavas kriminaalasjas on üldmenetluses tehtud kohtuotsusega mõistetud isikule selles kuriteosündmuses osalemise eest karistuseks vangistus.

2. Leian, et kui pidada kohtuotsuste järelduste vastuolu kuriteosündmuse tuvastatuse kohta sedavõrd suurel määral ebaõiglust tekitavaks, et see sunnib taganema jõustunud kohtulahendi õigusjõu põhimõtte, siis oleks saanud H. Antsovi kaitsja teistmisavalduse rahuldada KrMS § 366 p 5 alusel. Tegemist ei ole meie kohtupraktika ajaloos esmakordse kaasusega, kus Riigikohtu üldkogul tuleb otsustada kriminaalasjades tehtud vastuoluliste kohtuotsuste teistmise üle. Käesolevas asjas tehtud üldkogu lahendi p-des 41–42 refereeritakse üksikasjalikult Riigikohtu 24. aprilli 2000. a otsust asjas 3-1-2-1-00, millega üldkogu rahaldas tookord J. Mäeotsa kaitsja teistmisavalduse, asudes selle p-s 10 seisukohale, et erinevates kohtuotsustes sisalduvate järelduste vastuolu küsimuses, kas kuriteosündmus on aset leidnud või mitte, on käsitatav teistmisaluseks tollal kehtinud AKKS § 77¹ lg 3 p 5 mõttes. Nagu üldkogu käesolevas asjas tehtud otsuses isegi sedastab, vastab endise AKKS § 77¹ lg 3 p-le 5 käesoleval ajal kehtiva KrMS § 366 p 5. Minu jaoks ei ole veenvad üldkogu põhjendused selle kohta, et H. Antsovi kaitsja teistmisavalduse läbivaatamisel ei ole varasemas otsuses asjas nr 3-1-2-1-00 p-s 10 võetud seisukoht enam järgitav, kuna käesoleval ajal puudub võimalus nende kriminaalasjade uuesti ühendamiseks, milles oma järelduste poolest vastuolulised kohtuotsused tehti, ning kuna seadusandja on alates 01.09.2011 jõustunud seadusega täiendanud KrMS § 366 uue punktiga 8, mille kohaselt on otsesõnu võimalik teistmine üld- ja lihtmenetluses tehtud kohtuotsuste vastuolulisuse tuvastamise korral. Ühelt poolt ei saa teistmisaluse esinemine või puudumine kõigi KrMS §-s 366 loetletud punktide tähenduses (seega ka kõnealuse p 5 mõttes) olla kuidagi sõltuv sellest, mil viisil toimub teistetud kriminaalasja edasine menetlemine ehk sellest, kas edaspidi on võimalik selle ühendamine mõne muu kriminaalasjaga. Seda põhjusel, et teistmisalused sisaldavad juba ammendavalt kõiki neid eeldusi, mille ilmnemine toob endaga kaasa menetluse uuendamise jõustunud kohtulahendiga kriminaalasjas. On need eeldused täidetud, tuleb jõustunud kohtuotsuse õigusjõud katkestada sõltumata sellest, kuidas toimetatakse selle asja edasist menetlust. Samuti ei saa ma nõustuda enamuse arvamusel, et KrMS §-s 366 sätestatud teistmisaluste täiendamine uue p-ga 8 toob endaga kaasa senisele KrMS § 366 p-le 5 antud tõlgenduse muutmise. On õige, et H. Antsovi kaitsja teistmisavaldust poleks käesolevas kriminaalasjas saanud rahuldada KrMS § 366 p 8 alusel, kuid sellest ei järeldu automaatselt veel seda, et see olnuks välistatud ka sama sätte p 5 kohaselt. Seega oli kriminaalmenetluse seadustikus olemas alus H. Antsovi kriminaalasja teistmiseks KrMS § 366 p 5 näol.

3. Ühtlasi olen seisukohal, et käesolevas asjas tehtud otsuses puuduvad sisuliselt põhjendused selle kohta, miks tuleb üldkogu arvates kohase teistmisaluse puudumist käsitada põhiseadusvastasena. Otsuse p-dest 47–52 nähtub, et kuna süüdimõistva kohtuotsusega mõisteti H. Antsovi karistuseks vangistus, siis on üldkogu hinnangul praeguses olukorras riivatud eeskätt H. Antsovi põhiõigused vabadusele ja isikupuutumatusele (PS § 20 lg 1) ning tõhusale ja õiglasele menetlusele oma õiguste kaitseks kohtus (PS § 14 ja § 15 lg 1). H. Antsovi teistmisavalduse lahendamise seisukohalt on nimetatud kahest ilmselt keskem viimane, sest nagu üldkogu isegi otsuse p-s 49 tõdeb, saab vabaduspõhiõiguse riive olla põhiseadusega kooskõlas üksnes juhul, kui menetlus, mis viis kohtuotsuseni ja selle alusel

vabaduse võtmiseni, oli põhiseadusega kooskõlas. Üldkogu lahend ei esita aga sisulisi põhjendusi selle kohta, miks H. Antsovi suhtes tehtud täiesti seadusliku kohtuotsuse (p 54) õigusjõud peab taanduma, kui teise isiku, S. Raidma, suhtes eraldi kriminaalasjas tehti õigeksmõistev kohtuotsus. Üldkogu ei leia midagi õigusvastast S. Raidma ja H. Antsovi kriminaalasjade eraldamises ega ka S. Raidma ütluste arvestamises H. Antsovi kriminaalasjas (p-d 57–58). Ometigi tehakse järeldus, et H. Antsovilt vabadusevõtmine on kahtluse all. Üldkogu on jätnud täiesti tähelepanuta, et ka kuriteosündmuse olemasolu või puudumise kohta saab kohus seisukoha võtta üksnes tõendite hindamise tulemina konkreetses asjas, mis aga nüüdisaegsete õigusmenetluste aluspõhimõtete kohaselt toimub üksnes kohtu siseveendumuse kohaselt ja viisil, et ühelgi tõendil ei ole ette kindlaksmääratud jõudu (KrMS § 61). Selle printsiibi õiguspärasust pole üldkogu samuti küsimärgi alla seadnud. Seega olid nii H. Antsovi kui S. Raidma kriminaalasju lahendanud kohtukoosseisud võrdselt õigustatud hindama tõendeid oma sisemise otsustusprotsessi kujunemise tulemina. Üldkogu arutluskäigu põhjal joonistub paratamatult välja arusaam, et juhul kui kuriteo ühises toimepanemises süüdistatavate kriminaalasjad on eraldatud ja nende arutamine on usaldatud erinevatele kohtukoosseisudele, siis prevaleerib hilisem õigeksmõistev kohtuotsus alati süüdimõistva ees, kuna õigeksmõistva otsuse teistmine on välistatud. Täiesti vastuseta jääb aga sellisel juhul küsimus, kuidas peab toimima see kohus, kellele on otsuse tegemise ajal teada, et samas kuriteos kaassüüdistatava on teine kohtukoosseis kuriteosündmuse tuvastamatuse tõttu õigeks mõistnud. Eeltoodud kaalutlustel leian, et üldkogu otsuses ei ole põhjendatud, milles seisneb H. Antsovi põhiõiguse – õiguse tõhusale ja õiglasele menetlusele – rikkumine.

Priit Pikamäe

Lea Laarmaa

Peeter Jerofejev

Henn Jõks

KOOPIA ÕIGE

Piret Lehemets
Riigikohtu sekretär

"10." 04. 2012.

**Riigikohtunik Eerik Kergandbergi eriarvamus
Riigikohtu üldkogu otsuse 3-1-2-2-11 juurde**

Jään Riigikohtu üldkogu 10 aprilli 2012. a otsuse 3-1-2-2-11 resolutsiooni ja põhjenduste suhtes järgnevatel kaalutlustel eriarvamusele.

I

1. Käsitletava kohtuasja puhul on Riigikohtu üldkogu pärast ligikaudu 12-aastast vaheaega (s.t pärast üldkogu otsust 3-1-2-1-00) püüdnud taas tegeleda järgmiste kriminaalmenetluse jaoks oluliste õiguspoliitiliste ja -filosoofiliste küsimustega.
 - 1.1. Mida tuleks Eestis kui õigusriigis ette võtta kriminaalmenetluses tehtud jõustunud kohtuotsuste sisulise vastuolu korral?
 - 1.2. Kas sellised vastuolud on põhimõtteliselt õigusriiklikult absoluutselt talumatud ja kui jaa, siis milles seisneb põhiline erinevus tsiviil- ja halduskohtu menetlustega, kus kohtuotsuste vastuolus erilisi probleeme ei nähta?
 - 1.3. Kui kriminaalmenetluses tehtud jõustunud kohtuotsuste sisuline vastuolu on meile absoluutselt talumatu, siis kas nende vältimiseks tuleks võtta ka õiguslikke, administratiivseid ja ehk teisigi meetmeid?
 - 1.4. Kas tulevikus kriminaalmenetluses tehtavate kohtuotsuste vastuolude kaotamisele suunatud meetmed saaksid põhimõtteliselt olla ka sellised, mis säilitaksid hilisemat kohtuotsust tegeva kohtu sõltumatuse õigusemõistmisel ja samas ka võimaluse hinnata tõendeid enda siseveendumuse kohaselt, nagu nõuab üks teine õigusriigis üldtunnustatud põhimõte? Kohtu sõltumatusest ja tõendite vabast hindamisest ei saa väga tõsimeelselt juttu olla siis, kui kohtunik teab, et temapoolne õigeksmõistmine tingib automaatselt varemtehtud kohtuotsuse teistmisvõimaluse. Selle kohtuniku tööd saadab vältimatult manitsus. „Mõttele hoolega, sest õigeksmõistmisega ei lahenda sa mitte pelgalt ühte kohtuasja!“.
2. Peaks olema selge, et kohtute sõltumatuse ja tõendite vaba hindamise ohvrikstoomist kohtuotsuste vastuoluvabaduse altarile ei saa nn terviklahendusena ilmselt tõsiselt võtta: ei ole võimalik keelata õigeksmõistva otsuse tegemist kohtul, kes lahendab kahest eraldatud kriminaalasjast hilisemat. Kui nii, siis näib õiguspoliitiliselt üle jäävat vaid üks puhas variant: aktsepteerida ka kriminaalmenetluses kohtuotsuste vastuolu kui õigusemõistmise olemusega vältimatult kaasaskäivat paratamatust. Ja seda eriti võistleva kohtumenetluse tingimustes, nagu on enda arvamuses igati põhjendatult märkinud Riigiprokuratuur. Kui aga see puhas variant meid siiski ei rahuldada, siis tuleb püüelda „proportsionaalsuseühiskonnale“ tüüpiliste kombineeritud lahenduste suunas ja kaaluda, kas mingid senised menetluslikud positsioonid vajaksid seadusandlikku korrigeerimist või piisab ka kiiretest *ad hoc* lahendustest ilma (tulevikulistele) terviklahendustele mõtlemata.
3. Üks põhimõtteline muudatus, mida käesolevate ridade autori arvates võiks seniste arusaamiste asemel kaaluda, on seisukohavõtt, et juhul, mil kriminaalasjade eraldamisele puudub absoluutselt igasugune võimalus etteheiteid teha näiteks seetõttu, et kuritegude ühises toimepanemises süüdistatavast kolmest isikust kaks olid tagaotsitavad, siis peaks kriminaalasjade eraldamise järgselt ühe isiku süüditunnistamisel jõustunud kohtuotsusega tuvastatud kuriteosündmuse olemasolu olema siduv hiljem kahe ülejäänud süüdistatava suhtes kohtuotsust tegevale kohtule. Kuid samas mõistetatvalt peaks kahe süüdistatava

suhtes kohtuasja lahendaval kohtul olema võimalik jõuda tõendite hindamise tulemina järeldusele, et need kaks süüdistatavat ei olnud selle eelnevalt tuvastatud kuriteosündmusega seotud.

II

4. Nagu eelnevalt p-s 1 mainitud, vaagis Riigikohtu üldkogu käesoleva kohtuasjaga sarnast problemaatikat ka 12 aastat tagasi kohtuasja lahendamisel, milles tehtud otsus kannab numbrit 3-1-2-1-00 (nn Mäeotsa otsus). Õieti tingiski kohtuasjade sarnasus ka käesoleva kohtuasja andmise lahendamiseks Riigikohtu üldkogule. Veendumaks – kas 12 aastaga on õigusmaastikul aset leidnud muutusi. Riigikohtu üldkogu on Mäeotsa otsusega seonduvaid asjaolusid võrdlev-õiguslikult analüüsinud käesoleva kohtuotsuse p-des 41-44. Selle analüüsi tulemi võib mõneti ümber sõnastatult ja tõlgendatult kokku võtta järgmiselt:
 - 4.1. Mäeotsa otsuse kohaselt ei olnud teistmise aluseks KrMS § 366 p 5 (tol ajal tegelikult AKKS § 77¹ lg 3 p 5) mõttes mitte kohtuotsuste vastuolu iseenesest ja eraldivõetult vaid „koostoimes“ (kui kasutada Riigikohtu mõisteaparaati) tolleaegse erakordse võimalusega liita taas kokku kaks teineteisest eraldatud ja erineval ajal jõustunud kohtuotsusteni jõudnud kriminaalasja ning saata need tagasi maakohtule uueks ühiseks arutamiseks. Sellise erakorralise võimaluse tingis tol ajal kohtuvigade parandamise instituudi olemasolu meie kriminaalmenetluses, mis võimaldas Riigikohtul tühistada jõustunud (sealhulgas õigeksmõistvaid) kohtuotsuseid ka teistmisalustest sõltumatult. Paradoks oli aga selles, et pärast seda, kui Riigikohus oli kohtuvigade parandamise korras tühistanud hilisema (õigeksmõistva) kohtuotsuse, oli ju täiesti ilmselgelt lakanud olemast ka kohtuotsuste vastuolu. Kummatigi – nagu märgitud – on Riigikohtu toonases otsuses teistmise aluseks siiski nimetatud kohtuotsuste vastuolu koos eraldatud kriminaalasjade uue ühise arutamise võimalusega.
 - 4.2. Riigikohus nendib üheselt, et kohtuotsuste vastuolu iseenesest ei ole käsitatav teistmisalusena KrMS § 366 p 5 mõttes. Ja kuidas saaks! Kõnealune teistmisalus peab ju silmas olukorda, et pärast kohtuotsuse jõustumist ilmneb mingi selline kriminaalasja lahendamiseks oluline asjaolu, mis ei olnud kõnealust kohtuotsust teinud kohtule teada. Kohtuotsuste vastuolu käsitlemine teistmise alusena tähendaks siis umbes järgmise lause tõeseks tunnistamist: „Kuna esimese kohtuotsuse teinud kohtunik ei teadnud, et tegelikult kavatseb teine kohtunik teha hoopis vastupidise sisuga otsuse, siis just sellise arusaamatu teadmatuse tõttu on õigeksmõistva kohtuotsuse jõustumine ka süüdimõistva kohtuotsuse teistmise aluseks.“ Sellise teistmisaluse aktsepteerimine oleks käsitatav tõsise paradoksina, et mitte öelda õigusemõistmise eituseks.
 - 4.3. Vaid nõustuda saab üldkogu otsuse p-s 44 sisalduva ja otseselt seadusandjalt laenatud argumendiga: alates 1. septembrist 2011 kehtiva KrMS § 366 p 8 kohaselt võib nüüd esmakordselt meie kriminaalmenetlusõiguses tõepoolest olla teistmise aluseks ka kohtuotsuste vastuolu kui fenomen (ka ilma tagasisaatmise võimaluste või mistahes muude lisatingimusteta). Kuid seda üksnes, nii nagu seadusandja on soovinud, väga kindlapiirilistel tingimustel: süüdistatava õigeksmõistmise korral üldmenetluses, kui eelnevalt oli teistatavas kriminaalasjas kaastäideviija või osavõtja lihtmenetluses süüdi mõistetud. Oluline on silmas pidada, et kõnealune teistmisalus erineb sõnastuse poolest oluliselt § 366 p-s 5 sätestatud teistmisalusest: p-s 8 ei räägita enam “esimese kohtuotsuse teinud kohtuniku jaoks uuest asjaolust”. Nii nagu on kirjas ka käsitletavat seadusemuudatust juurutanud eelnõu 599 seletuskirjas, on siin tegemist selge õiguspoliitilise otsusega: vastukaaluga kriminaalasjade

eraldamisvõimaluste avardamisele. Selline vastukaal peaks eelduste kohaselt täiendavalt garanteerima, et kriminaalmenetluses ei eraldataks mõnede süüdistatavate suhtes kriminaalasju eraldi väiksemate menetluslike garantiidega lihtmenetlustesse põhjendamatult.

- 4.4. Üldkogu resümeerib põhjendatult, et seadusandja ei ole soovinud teistmise alusena näha üldmenetlustes tehtud kohtuotsuste vastuolu. See omakorda tähendab, et seadusandja ei ole suutnud ka mitte Mäeotsa otsusest enda jaoks välja lugeda sõnumit, et kohtuotsuste vastuolus oleks *a priori* midagi põhiseadusevastast.
5. Püüdes ka tagantjärele hinnata seda, mis siis tegelikult toimus Riigikohtu üldkogu poolt 12 aastat tagasi kohtuotsuse 3-1-2-1-00 tegemisel, võib tõdeda, et formaalselt küll enda poolt lisatud tingimustel teistmisaluse olemasolust rääkides käivitas Riigikohus juba selle kohtuasja menetlemisel nn suure individuaalse konstitutsioonilise kaebe menetluse, oskamata või julgemata seda otseselt ja avalikult välja öelda. Olemuselt just konstitutsioonilise kaebe menetlusega on tegemist olukorras, mil viitega mingi põhiõiguse tagamise vajadusele menetletakse kriminaalasja ja tühistatakse seadusjõustunud kohtuotsus, kuigi seaduslik kohtukaebavõimalus puudub. Selleks nn materiaalseks põhiõiguseks, mille tagamiseks Riigikohus toona sisuliselt individuaalse konstitutsioonilise kaebe menetluse käivitas, oli vabadusõigus.
6. Tähelepanuväärne on see, et paar aastat hiljem Eesti põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse praktikas ühe legendaarseima – nn Brussilovi lahendi (3-1-3-10-02) tegemisel tõdeb üldkogu juba otsesõnu, et antud juhul puuduvad seaduslikud teistmise alused ja ka mis tahes muud kohtukaebe võimalused. Kuid samas vajab taas vältimatut kaitset vabadusõigus. Sellises olukorras, leidis Riigikohtu üldkogu, pole muud võimalust, kui tugineda PS §-le 14 ja luuakse uus menetlus - konstitutsioonilise kaebe menetlus. Oluline on märgata, et selleks ajaks oli üldkogul erinevalt kohtuotsuses 3-1-2-1-00 kajastatud ideoloogiast kujunenud veendumus, et seaduses sisalduvaid seadusjõustunud kohtuotsuse vaidlustamisvõimalusi (ehk siis teistmisaluseid) ei ole õige hakata laiendama, edasi arendama jne.

III

7. Kohtuotsuse 3-1-2-2-11 tegemisel näib aga üldkogu olevat taas „unustanud“ enda poolt Brussilovi otsuses tõdetu (teistmisvõimaluse puudumisel tuleb põhiõiguste rikkumine kõrvaldada konstitutsioonilise kaebe menetluses!) ja on hakanud looma uusi teistmisaluseid. Üldkogu poolt käesoleva kriminaalasja tarbeks loodud teistmisalus kõlab järgmiselt: üldmenetlustes tehtud kohtuotsuse jõustumine, millega tuvastatakse kuriteosündmuse puudumine, kui teistetavas kriminaalasjas on üldmenetlustes tehtud kohtuotsusega mõistetud isikule selles kuriteosündmuses osalemise eest karistuseks vangistus. Selline teistmisalus tõstatab vähemalt järgmisi probleeme ja küsimusi:
 - 7.1. Esiteks on Riigikohus avanud endale tee teistmisaluste põhimõtteliselt piiramatuks avardamiseks ka tulevikus. Kaebevõimaluste avardamist võiks ju põhiõiguste kaitse aspektist ka tervitada, kui tegemist ei oleks kohtuotsuse jõustumise järgse kaebeõiguse piiramatu avardamisega. Aga tegemist on just nimelt sellega. Ja siit näib lähtuvat vajadus ümber defineerida ka kohtuotsuse seadusjõu põhimõte.
 - 7.2. Aktsepteerides (pärast vahepealset eitust) teistmisalusena taas ka üldmenetlustes tehtud kohtuotsuste vastuolu, on sisuliselt tühiseks ja mittevajalikuks muudetud KrMS § 366 p 8 kui seadusandja tahte kohaselt erandjuhtum.
 - 7.3. Üldkogu on tegelikult samastanud kuriteokoosseisu kuriteosündmusega ilma täpsustuseta, et selline võimalus võib olla aktsepteeritav vaid teatud erandjuhtumil.

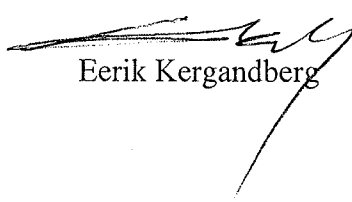
Samas ei selgita üldkogu, et kuidas on tegelikult võimalik ühe jõustunud kohtuotsusega „ära kaotada“ teise jõustunud kohtuotsusega tuvastatuks loetud kuriteosündmust.

- 7.4. Mitmeid küsimusi tekitab üldkogu poolt karistusliigi (vangistuse) paigutamine teistmisalusesse. Näiteks. Kas just nimelt esimeses asjas mõistetud vangistus on see juriidiline fakt, mis annab teises asjas tehtud kohtuotsusele „pädevuse“ tühistada esimese kohtuotsusega tuvastatud kuriteosündmus? Kas üldkogu sõnum on selline, et säilitamaks õigusrahu ja vältimaks teistmist ei tuleks eraldatud asjade puhul mõista karistuseks mitte vangistust, vaid mingit muud karistusliiki?

IV

8. Milles on siis tegelikult selle kohtuasja põhiprobleem, mille lahendamisel pidas Riigikohtu üldkogu vajalikuks toimida aktivistlikult ja panna alus teistmisaluste uuele nimekirjale? Käesolevate ridade kirjutajale ei ole kahtlusi selles, et põhiprobleem ja antud konkreetsel juhul ka põhiseadusevastasus peitub kriminaalasjade eraldamises. Sellisele järeldusele on võimalik ilma erilise vaevata jõuda ka otsuse p-des 57 – 60 märgitud tähelepanelikumalt lugedes. Otsuse p-s 57 märgitakse õigesti, et kriminaalasjade eraldamise hetkel kehtinud KrMS § 216 lg 2 sätestas, et kriminaalasja võib eraldada uude toimikusse, kui see ei kahjusta kriminaalmenetluse igakülgset, täielikkust ja objektiivsust. Sama paragrahvi neljas lõige sätestas, et kui alaealist kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo toimepanemises koos täisealisega, võib eraldada tema kriminaalasja eraldi kriminaalmenetluseks, kui see ei kahjusta kriminaalmenetluse igakülgset, täielikkust ja objektiivsust ning kui seda nõuavad alaealise huvid. Eraldamise põhitingimus oli seega, et see ei tohtinud kahjustada kriminaalmenetluse igakülgset, täielikkust ja objektiivsust. Riigikohtu üldkogu annab edasiselt küll mõista, et eraldamine ei pruukinud olla siin õige, kuid teeb seda punktis 60 kummalise kombel hoopis H. Antsovilt vabadusevõtmise õiguspärasust kahtluse alla seades. Tegelik ja aus hinnang oleks olnud selline: kui sisuliselt on tegemist kuriteo kahe kaastäideviijaga (ehk võime siin jätta korraaks kõrvale karistusõigusliku ekvilibristika, mille kohaselt ei olnud formaalselt tegemist kaastäideviijatega) ja puuduvad igasugused muud tõendid, siis, lähtudes ausa kohtumenetluse põhimõttest, ei saa olla aktsepteeritav nende sisuliselt kaastäideviijate kriminaalasjade eraldamine selleks, et luua endisele süüdistatavale võimalus anda tunnistajana ütlusi enda endise kaassüüdistatava vastu ja siis hiljem - enda kriminaalasjas enesesüüstamise privileegile tuginevalt - keelduda ütluste andmisest.
9. Miks seda eraldamist varasemates menetlustes ei tunnistatud ebaseaduslikuks, võiks kahtlemata olla omaette arutlusteemaks. Kuid see ei olnud meie kõnealuse põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse esemeks. Küll aga oleks põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse esemeks võinud olla eelnevalt käsitletud kriminaalasjade eraldamise põhiseaduse vastasus. Seda oleks saanud likvideerida individuaalse konstitutsioonilise kaebemenetluse raames H. Antsovit õigeks mõistes põhjusel, et kriminaalasja eraldamisega S. Raidma suhtes rikuti H. Antsovi kriminaalasja menetlemisel ausa kohtumenetluse põhimõtet.
10. Pean vajalikuks täiendavalt märkida ka järgmist. Vaatamata mitmesugustele eetilistele ja ka õiguspoliitilistele kahtlustele aktsepteeritakse paljude riikide kaasaegses kriminaalmenetluses nn kroontunnistaja instituuti – võimalust lõpetada kriminaalmenetlus kuriteoasjaolude selgitamisel olulist kaasabi osutanud kahtlustatava suhtes. Sellist võimalust tavatsetakse nimetada teatud spetsiifiliste – eriti organiseeritud kuritegevuse mõistega hõlmatavate kuritegude avastamise vältimatuks abinõuks. Meie

kriminaalmenetluse õiguse kroontunnistaja instituut paikneb KrMS §-s 205, tema modifikatsioon - §-s 205¹. Meie kroontunnistaja instituudi eripäraks on prokuratuuri kaalutlusruumi absoluutsus - igasuguste kuriteoliigist lähtuvate piirangute puudumine. Sellist absoluutset kaalutlusruumi võib ju pidada küsitavaks. Kuid kroontunnistaja instituudi küsitavust, selle põhiseadusevastasuse küsimust ei ole seni keegi tõstatanud. Käsitletava üldkogu otsuse elementaarne tõlgendusloogika aga sunnib vältimatult küsima, et kas Riigikohtu üldkogu poolt loodud uus teistmisalus on kohaldatav ka juhtudel, mil ilmneb vastuolu süüdimõistva kohtuotsuse ja KrMS § 205 alusel kriminaalmenetluse lõpetamise määruse vahel?

Eerik Kergandberg

KOOPIA ÕIGE

Piret
Piret Lehemets
Riigikohtu sekretär

"10." 04. 20. 12.

RIIGIKOHTUS

Kantselei